

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA

Referatas

Vilniaus archeologijos komisija ir jos veikla 1850-1863 metais

Paruošė: Laima Kaženauskienė, MHM – 2 k.

Dėstytojas: prof. habil. dr. Egidijus Aleksandravičius

Kaunas

2009

Turinys

1. Įvadas.....	3
2. Vilniaus archeologijos įkūrimas, veikla ir likvidavimas 1850-1863 metais.....	4
3. Išvados.....	9
4. Naudota literatūra.....	10

1. Įvadas

XIX a. carinėje Lietuvoje rusams reformuojant švietimą buvo įkurta Vilniaus švietimo apygarda, kurios centru tapo Vilniaus universitetas, kuris praradus valstybę atliko įvairias, ne tik mokslo, funkcijas, ir buvo visuomenę telkianti institucija. Vilniaus universiteto uždarymas 1832 metais tapo viena iš skaudžiausių carinių represijų, o po keliolikos metų universiteto patalpose įsikūrus Senienų muziejui ir Archeologijos komisijai, kultūros veikėjams atsirado galimybė ir toliau plėtoti mokslinį darbą.

Šio darbo tikslas yra trumpai pažvelgti į Archeologijos komisijos ir Senienų muziejaus, vienos iš pagrindinių draugijų Lietuvoje XIX a., susikūrimo aplinkybes, veiklą ir reikšmę Lietuvos kultūriniam gyvenimui. Tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai:

1. Koks buvo šios draugijos pagrindinis tikslas;
2. Kokia veikla draugija bandė pasiekti savo tikslą;
3. Koks buvo caro valdžios pažiūris ir santykis su draugija;
4. Kokia visuomenės dalis dalyvavo šioje draugijoje.

Referuoti naudotasi E.Aleksandravičiaus knyga *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, kuri yra itin informatyvi ir išsami, pateikianti keletą XIX a. draugijų veiklos ir reikšmės analizių. Taip pat naudotasi įvairiais straipsniais, tokiais kaip Ž.Bučio straipsnis *Lietuvos nacionalinio muziejaus ištakos*, kuris pateikia Nacionalinio muziejaus susikūrimo pradžią, M.Parsegjanč-Danilienės straipsniu *Mano gyvenimas Lietuvai nepraėjo veltui...*, kuriame pateikiamas A.Kirkoro nuveiktų darbų apibendrinimas, bei įvairiomis enciklopedijomis. Bandant rasti taip trūkstamos informacijos bandyta žvelgti per pagrindinių veikėjų darbus. Naudotasi knyga „*Pasivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes*“, kuri parašyta A.H.Kirkoro, vieno iš pagrindinių draugijos narių, dar tuo metu kai muziejus veikė, ir iš kurios galima iš arčiau pažvelgti ne tik į muziejaus eksponatus, bet ir veiklą. Taip pat naudotasi to paties autoriaus vėlesniu darbu „*Lietuva nuo seniausių laikų iki 1882 metų*“, kuriame yra vos keletas sakinių rašoma tema. Taip pat referuoti temą peržiūrėta A.Snitkuvienės knyga „*Biržų grafai Tiškevičiai ir jų palikimas*“, kurioje aprašomas grafų įnašas į Lietuvos kultūrą.

2. Vilniaus archeologijos įkūrimas, veikla ir likvidavimas 1850-1863 metais

Prieš 154 metus Vilniuje buvo įkurtas pirmasis muziejus Lietuvoje- Senienų muziejus. 1855 metais įkurtas muziejus svarbus ne tik muziejininkystės istorijai, bet taip pat ir visai Lietuvos kultūros istorijai, kadangi įkurtasis senienų muziejus laikomas dabartinio Lietuvos Nacionalinio Muziejaus ištakomis¹. Bet apie viską nuo pradžių. O viskas prasidėjo dar 1845 metais, kada Eustachijus Tiškevičius, iš Tiškevičių Logoiskos šakos, Vilniuje savo namuose atidarė lietuvišką senienų muziejų. Bet mažas ir neoficialus muziejus negalėjo patenkinti didelių užmojų turintį grafa, todėl 1848m. E.Tiškevičius kreipėsi į Vilniaus generalgubernatorių prašydamas leidimo įsteigti Provincijos muziejų, tačiau prašymas buvo atmestas. Dar po trijų metų 1851 m. buvo parengtas antrasis pasiūlymas², kurio metu Tiškevičius pareiškė, kad „paaukos savo senienų kolekcija, numizmatikos rinkinius ir biblioteką, jeigu administracija duos valdiškas patalpas, o jį patį paskirs muziejaus globėju³“. Muziejus turėjo būti išlaikomas Lietuvos ir Baltarusijos dvarininkų lėšomis, o rinkiniai papildomi įvairiomis aukomis ir dovanojimais. Tais pačiais metais kartu su muziejaus įsteigimu pasiūlyta įsteigti ir Archeologijos komisiją. Kadangi valdžia muziejaus ir komisijos įsteigime nematė nieko blogo, ir caras Nikolajus I davė leidimą, prasidėjo parengiamieji darbai, trukę tris metus. 1855 metai oficialiai laikomi Archeologijos komisijos ir senienų muziejaus įsteigimo data⁴. Caro vyriausybė paskyrė komisijai ir muziejui seniau priklausiusias Vilniaus universitetui patalpas. E.Tiškevičiaus pagalbininku tapo A.Kirkoras, kuris vadovavo istorijos ir archeologijos skyriui⁵. Vietos valdžia ir gyventojai muziejaus steigimu džiaugėsi ir kiekvienas stengėsi jį gausinti⁶. Muziejus buvo sparčiai plėtojamas, per keleta mėnesių sukaupta apie 3 tūkst. senų monetų, apie 2 tūkst. buities ir kulto eksponatų, beveik 10 tūkst. tomų archeologijos biblioteka. A.Kirkoras muziejaus kolekciją praturtindavo ir savo iniciatyva pateiktomis iškasenomis⁷. Reikia pažymėti, kad savanoriškas aukojimas muziejui, buvo naudingas ne tik pačiam muziejui, tačiau ir caro vyriausybei, kadangi ji turėjo slaptą intensiją iš surinktų senienų jas reikiamai atrinkus, ir sudarius retenybių rinkinį, jį aprašyti taip kaip būtų naudingiau caro valdžiai, kadangi būdami

¹ Ž.Bučys *Lietuvos nacionalinio muziejaus ištakos*, 2000, www.muziejai.lt

² *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, XI T, Vilnius, 1983, psl. 325

³ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 36

⁴ M. Parsegijanc-Danilienė *Mano gyvenimas Lietuvai nepraėjo veltui...//Mokslo Lietuva*, 2008 vas. 7, Nr.3, www.mokslasplius.lt

⁵ A.H.Kirkoras *Pasivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes*, Vilnius, 1991, psl. 7

⁶ A.H.Kirkoras *Lietuva nuo seniausių laikų iki 1882 metų*, Vilnius, 1995, psl. 106

⁷ M. Parsegijanc-Danilienė *Mano gyvenimas Lietuvai nepraėjo veltui...//Mokslo Lietuva*, 2008 vas. 7, Nr.3, www.mokslasplius.lt

„privačiose rankose, gali pasitarnauti klaidingam krašto padėties aiškinimui⁸“. Buvo numatyta atgabenti ir senuosius aktus iš katalikų vienuolynų, ir pirmiausiai numatyta surinkti originalus, kadangi tokiems dokumentams (nuorašo ar originalo pavidalu) patekus į privačias rankas galėjo prisidėti prie Lietuvos praeities aiškinimo priešingai vyriausybės toleruojamai versijai. Tikriausiai būtent dėl šių slaptų intensijų komisija visokiais būdais stengėsi neatskleisti caro administracijai turimų eksponatų pavadinimus ir jų reikšmės⁹. Archeologijos komisijos rūpesčiu į muziejų buvo atgabenta ir kai kuriose Lietuvos mokyklose, uždarytuose vienuolynuose likusios senienos ir retos knygos. E. Tiškevičius tapo ne tik muziejaus ir komisijos globėju ir pirmininku, bet ir Švietimo ministerijos pereigūnu, nors atlyginimas jam ir kitos muziejaus išlaikymo išlaidos buvo apmokamas iš archeologijos komisijos renkamų lėšų ir tik 1862 m. vyriausybė skyrė komisijai įvairioms išlaidoms 1000 rublių per metus¹⁰.

1855 metais įkurta Archeologijos komisija pirmuoju savo draugijos įstatų punktu įvardino savo įsikūrimo tikslą: surinkti į vieną vietą senuosius daiktus, liečiančius Rusijos Vakarų krašto istoriją, kad būtų išsaugoti senovės paminklai ir kad būtų galima jais pasinaudoti tiriant kraštą visais moksliniais atžvilgiais¹¹, kas leido draugijoje telktis įvairių profesijų ir pomėgių atstovams ir taip vienoje vietoje sutelkti daugumą Lietuvos intelektualų. Draugijos nariais galėjo tapti vietiniai bajorai ir šiaip žmonės, galintys pagelbėti muziejaus ir komisijos moksliniams tikslams materialinėmis ir piniginėmis lėšomis¹². Nariais galėjo tapti ne tik gyvenantys Vilniuje, bet ir iš kitų miestų ar net šalių¹³. Taigi draugija turėjo 15 tikrųjų narių (Michailas Balinskis, Mauricijus Krupavičius, Mamertas Herburtas, Juozapas Ignotas Kraševskis, Adomas Honoris Kirkoras, Mikalojus Malinovskis, Teodoras Narbutas, Ignacas Chodzka, Liudvikas Kondratovičius–Sirokoplė, Pavelas Kukolnikas, Adomas Pliateris, Matvejus Gusevas ir kiti.), 9 narius-bendradarbius (Stanislovas Filibertas Fleris, Henrikas Dmachauskas, Laurynas Ivinskis, Ambraziejus Pranciškus Kašarauskis, Jonas Kazimieras Vilčinskis, Adomas Zavadskis, - Mikalojus Akelaitis ir kiti.) ir 18 narių-remėjų, tokių kaip grafai M. Čapskis, I. K. Oginskis, K. Tiškevičius, R. Tyzenhauzas. Komisijos garbės nariai, mokėję po 30 rublių sidabru metinį mokestį buvo kunigaikštis Mikalojus Radvila, Konstantinas Snitko, Motiejus Valančius. Vėliau visi nariai buvo

⁸ E. Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 37

⁹ E. Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 39

¹⁰ A. H. Kirkoras *Lietuva nuo seniausių laikų iki 1882 metų*, Vilnius, 1995, psl. 106

¹¹ E. Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 40

¹² E. Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 40

¹³ A. H. Kirkoras *Pasivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes*, Vilnius, 1991, psl. 7

renkami balsuojant komisijos posėdžiuose¹⁴. Krašto administracija beveik nesikišo į naujų narių rinkimą, ir iki 1863 metų visi nariai buvo patvirtinti Vilniaus švietimo apygardos globėjo¹⁵. Pirmasis komisijos posėdis įvyko 1856 m. sausio 11 (dab. sausio 24) d. ir ji rinkdavosi kiekvieno mėnesio 11 d¹⁶. Po kelių mėnesių duris vuomenei atvėrė pirmoji muziejaus ekspozicija. Tai buvo ne tik pirmasis viešas muziejus Lietuvoje, bet ir apskritai pirmasis Lietuvos muziejus kaip institucija, savo rinkiniais, ekspozicija siekęs atspindėti Lietuvos valstybės istoriją¹⁷. Archeologijos komisija, be to kad rinko viską, kas buvo susiję su Lietuvos praeitimi, tačiau tuo pat metu buvo ir pagalba tiems lietuvių inteligentams, kurie neturėdami pakankamai lėšų pragyvenimui buvo priversti samdytis turtingiems dvarininkams, kas trukdė jų intelektualiniam darbui, todėl įsikūrusi komisija, suteikė jiems vilties už pinigus skelbti savo tyrimų rezultatus. O taip pat komisija stengėsi ne tik vienyti atskirus inteligentus, bet palaikė glaudžius ryšius ir su kitomis mokslo ir kultūros draugijomis ir įstaigomis, tokiomis kaip Vilniaus medicinos draugija, Vilniaus astronomijos observatorija, komisijai priklausė abiejų Vilniaus gimnazijų mokytojai, kurie rengė praktinius užsiėmimus gimnazistams muziejuje, su muziejaus veikla glaudžiai siejosi ir Vilniaus dailininkai, kas leidžia komisiją laikyti stambiausiu meno mecenatu¹⁸ tuo metu. Didžiausias Archeologijos troškimas buvo- Vilniaus universiteto atgaivinimas, dėl kurio ir buvo stengiamasi sutelkti kuo daugiau išsilavinusių žmonių į savo veiklą. Komisijos patalpose slapta buvo skaitomos įvairios paskaitos, diskutuojama įvairiomis temomis¹⁹. Komisijos nariai pirmą kartą Lietuvoje atliko daugelį mokslinių tyrinėjimų, organizavo įvairius kultūrinius renginius²⁰.

Archeologijos komisija sparčiai augo ir plėtėsi, todėl komisijos organizatoriai iškėlė mintį perorganizuoti komisiją į Vilniaus mokslo draugiją, kuri būtų daug platesnio veikimo profilio nei esama Archeologijos komisija. Buvo numatyta padalyti draugiją į 4 skyrius: archeologijos, archeografijos, gamtos mokslų ir statistikos-ekonomikos. 1858 m. E.Tiškevičius pateikė šį pasiūlymą Vilniaus švietimo apygardos globėjui J.Vrangeliui²¹. Po keletos mėnesių Senienų muziejuje apsilankė pats Aleksandras II, ta proga ir didesniajam palankumui užsitarnauti dėl ateities planų buvo sudarytas ir išleistas albumas, o taip pat carui įteikti visi ligi tol draugijos išleisti

¹⁴ A.H.Kirkoras *Pasivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes*, Vilnius, 1991, psl. 227

¹⁵ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais.Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 40

¹⁶ A.H.Kirkoras *Pasivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes*, Vilnius, 1991, psl. 7

¹⁷ Ž.Bučys *Lietuvos nacionalinio muziejaus ištakos*, 2000, www.muziejai.lt

¹⁸ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais.Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 49-51

¹⁹ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais.Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 52-53

²⁰ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais.Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 58

²¹ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais.Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 42

veikalai ir A.H.Kirkoro sudarytas muziejaus katalogas, ir M.Akelaičio eilėraščiai lietuvių kalba. Vizito metu narių prašymu caras sutiko, kad jo įpėdinis Nikolajus Aleksandrovičius taptų muziejaus globėju²². Iš pradžių Vilniaus mokslo draugijos įkūrimui nebuvo prieštaraujama, tačiau 1860 metais caro liepimu buvo nutrauktas tolesnis tokios draugijos įkūrimo svarstymas, nors tuo metu komisijos nariai Vilniaus mokslo draugiją jau laikė įkurtą ir užsienio korespondencijoje naudojo naująjį pavadinimą²³. Tuo metu bręstant ginkluotam sukilimui Lietuvoje keitėsi ir caro vyriausybės požiūris į Archeologijos komisiją ir į visą bajoriją. Komisijos likvidavimo planai pradėti rengti kada generalgubernatorius V.Nazimovas (kuris beje buvo draugijos narys, o atvykdamas į pasitarimus visada atveždavo ką nors vertinga muziejui²⁴) parengė naujos valstybinės Vilniaus archeografijos komisijos projektą²⁵. Vienintelė kliūtis buvo caro įsakas, kuriuo buvo įsteigta Archeologijos komisija, tačiau tai buvo nesunkiai apeita tvirtinant, kad komisija užsiiminėjo ne mokslu, o anticarine propaganda, todėl turi būti sukurta nauja valstybinė įstaiga, kuri perimtų muziejaus turtus, nes archeologijos komisijos rankose jos gali greitai sunykti. Tam puikiai tiko Archeografijos komisija, kuri vienu metu su Archeologijos komisija veikė Vilniaus universiteto patalpose. Čia pat buvo steigiama valstybinė Vilniaus viešoji biblioteka. Tokiomis sąlygomis 1863 m. Archeologijos veikla sutriko ir prasidėjo muziejaus rinkinių skirstymas po kitas Vilniaus švietimo apygardos įstaigas. E.Tiškevičius dar iki 1865 m. formaliai ėjo muziejaus globėjo pareigas²⁶, o perdavęs visą sukauptą turtą naujam muziejui vėliau broliui laikške rašė, kad su naujuoju muziejumi nenori turėti jokių ryšių²⁷.

Archeologijos komisijos reikšmė kultūriniam gyvenimui Lietuvoje XIX a. viduryje yra nenuginčijama, kadangi 1832 m. uždarius Vilniaus universitetą, vėliau ir kitas aukštąsias mokyklas, krašto kultūrą ir mokslinį gyvenimą telkė būtent ji. Neatsitiktinai pasirinktos ir komisijos bei muziejaus patalpos- buvęs Vilniaus universitetas, žadinantis patriotinius jausmus, kur anksčiau telkdavosi inteligentija. Visą komisijos veikimo laiką jaučiamas tarsi žaidimas tarp komisijos oragnizatorių ir caro valdininkijos, kadangi abi pusės jautė viena kitos galutinį tikslą: rusai ėtarė apie komisijos slaptas paskaitas ir diskusijas, norą atkurti universitetą ir panašiai, o komisija taip pat nujautė apie galimą jos uždarymą ir stengėsi kaip įmanoma ilgiau to išvengti. Tik skirtumas tas, kad caro valdininkai visą valdžią turėjo savo rankose, o komisija buvo tik jos įrankis, ir kai ji nebebuvo

²² A.H.Kirkoras *Pasivaikščiėjimai po Vilnių ir jo apylinkes*, Vilnius, 1991, psl. 229

²³ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 43

²⁴ A.H.Kirkoras *Pasivaikščiėjimai po Vilnių ir jo apylinkes*, Vilnius, 1991, psl. 271

²⁵ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 43-44

²⁶ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 44-47

²⁷ A.Snitkuvienė *Biržų grafai Tiškevičiai ir jų palikimas*, Kaunas, 2008, psl. 88

reikalinga buvo tiegiog likviduota. Ir tai nėra nuostabu, nes caro valdžios tikslas ir buvo išmušti intelektualinį sluoksnį, neleisti žmonėms organizuotis, kurti draugijas, kas bent kiek skatintu patriotiškus jausmus. Visgi galima daryti išvadą, kad komisijai buvo pakankami daug leidžiama ne vien dėl to, kad ji tarsi atliko darbą, kurio nereikės atlikti valdžios atstovams- savanoriškai surinko daug dokumentų ir kitokių istorinių vertybių į vieną vietą, bet dar ir dėl to, kad ši komisija nelaikė savo pagrindiniu uždaviniu skatinti lietuvių kalbą ir lietuvybę, atvirkščiai, dauguma narių vienaip ar kitaip pasisakė už Lietuvos-Lenkijos unijinę valstybę ir ignoravo lietuvių kalbos ir folkloro tyrinėjimus²⁸.

---

²⁸ E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989, psl. 64-65

3. Išvados

1. Komisijos pagrindinis tikslas buvo atkurti Vilniaus universitetą, o taip pat kaupti įvairias istorines vertybes, vykdyti mokslinius tyrimus, organizuoti kultūrinius renginius.
2. Draugija rinkdama istorines vertybes skatino nepamiršti Lietuvos istorijos, bandė sutelkti aplink save kuo daugiau intelektualų, vedavo slaptas ekskursijas po Vilniaus universitetą, skaitomos slaptos paskaitos.
3. Kad galėtų veikti, komisija bandė rodyti kuo daugiau lojalumo carinei valdžiai, tačiau pačiai carinei valdžiai komisija buvo reikalinga tiek, kiek buvo naudinga patiems rusams, ir buvo tik įrankis jų rankose.
4. Iš buvusių narių galima daryti išvadą, kad komisija atstovavo pasiturinčiųjų inteligentijos sluoksnių, ir tik retomis išimtimis nariais tapo M.Valančius, L.Ivinskis ar valstiečių kilmės M.Akelaitis.

4. Naudota literatūra

1. E.Aleksandravičius *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 metais. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius, 1989
2. Ž.Bučys *Lietuvos nacionalinio muziejaus ištakos*, 2000, www.muzejai.lt
3. *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, XI T, Vilnius, 1983
4. A.H.Kirkoras *Lietuva nuo seniausių laikų iki 1882 metų*, Vilnius, 1995
5. A.H.Kirkoras *Pasivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes*, Vilnius, 1991, psl. 7
6. M. Parsegjanč-Danilienė *Mano gyvenimas Lietuvai nepraėjo veltui...//Mokslo Lietuva*, 2008 vas. 7, Nr.3, www.mokslasplus.lt
7. A.Snitkuvienė *Biržų grafai Tiškevičiai ir jų palikimas*, Kaunas, 2008, psl. 88